

Zanim przeczytasz

- Odszukaj w słowniku języka polskiego wyjaśnienie znaczenia słowa *maestro*. Jakimi cechami powinna się, Twoim zdaniem, odznaczać tak nazywana osoba?

Arkady Klonow

Tam, gdzie mieszka Muzyka

Fragmenty

Tłumaczenie: Anna Kowalska

– Wejź, proszę, i siadaj – powiedział Maestro.

Kiedy już zajęli miejsca, rozpoczął się koncert. Zabrzmiała muzyka i salę bez reszty wypełniły dźwięki – to smutne, to znów wesołe. Czas mijał i Grześ zaczął się nudzić. Najpierw rozejrzał się dookoła, potem obserwował, jak ubrani są ludzie siedzący na sali i jaki kolor wśród nich przeważa – czerwony, zielony czy niebieski. Wygrali ci w czerwonym. Wreszcie zaczął rytmicznie zatykać sobie uszy dłońmi i smutna melodia, którą właśnie grały skrzypce, „zakwakała” tak pocieszenie, że Grześ się roześmiał.

Maestro zerknął na niego spod oka, westchnął ciężko, lecz nic nie powiedział. Grześ opuścił szybciotko ręce i zaczął dla odmiany spoglądać na wiszące pod sufitem żyrandole. Okazało się, że jeśli równocześnie zmruży się oczy i kiwa głową na boki, kryształowe wisioriki zaczynają skrzyć się wszystkimi kolorami tęczy. Zabawa trwałaby pewnie dłużej, gdyby światła nie zaczęły przygasać. Grześ spojrzał na estradę. W półmroku widać było

MOWA MUZYKI

Przydatne słowa

Mówimy, że coś się **skrzy**, gdy świeci się w taki sposób, jakby składało się z wielu drobnych świetlistych punktów.

Przykład użycia:
Łąka w słońcu skrzyła się od rosy.

Przydatne
słowa

Mówimy, że ogień **pelga**, gdy słabo i nierówno świeci oraz sprawia wrażenie, jak gdyby się przesuwał.

Przykład użycia:
Ognisko dogasało, widać było tylko pelgające płomyki.

grającą orkiestrę. Na pulpitych nutowych umieszczono świece, a ich chybotliwe światło wydobywało z mroku to białe stronice rozłożonych nut, to twarze muzyków. Salę wypełniała spokojna muzyka i zdawało się, że niknące dźwięki płyną wprost z pelgających na estradzie płomyków. Wtem nad jednym z nich pojawił się cień. Muzyk pochylił się nad świecą i leciutko dmuchnął. Płomyk zgasł, a on położył swój instrument na krześle i zszedł ze sceny. Muzyka brzmiała coraz ciszej, a estrada powoli pogrążała się w mroku, w miarę jak kolejni muzycy odchodzili, gasząc płomyki swoich świec. Oto już płoną tylko dwie świece i słychać dźwięk dwojga skrzypiec. Lecz i ich głos milknie stopniowo. Wreszcie rozpląnął się w ciszy, a świece zgasły. Odeszła muzyka, a wraz z nią blask światel. Zrobiło się całkiem ciemno. Salę ogarnęła dzwoniąca w uszach cisza. Grzesiowi zrobiło się jakoś dziwnie.

– Dlaczego jest tak ciemno i cicho? – zapytał szeptem. – Nic nie widzę i nic nie słyszę.

– Należało się tego spodziewać – stwierdził Maestro zagadkowym tonem. – Można słuchać – i nie słyszeć, można patrzeć – i nie widzieć. To się zdarza.

Poruszył się w fotelu i Sala Koncertowa znów rozbłysła światłami. Grześ ze zdumieniem stwierdził, że sala jest pusta i Maestro wygląda zupełnie inaczej. Zamiast garnituru miał na sobie elegancki czarny frak, na szyi białą muszkę, a w dłoniach cieniutki pręcik podobny do dyrygenckiej pałeczki.

– Muzyka pożegnała się z tobą – powiedział ze smutkiem Maestro. – Właśnie umilkły dźwięki „Pożegnalnej symfonii”.

– Naprawdę? – zdziwił się Grześ. – Nie słyszałem, jak muzyka się ze mną żegnała, nie wiedziałem, że ta Symfonia jest pożegnalna.

– Otóż to! – zawołał Maestro. – Nie usłyszałeś! Nie zrozumiałeś! A więc byłeś obojętny wobec muzyki. A muzyka, urażona, opuszcza tych, którzy są wobec niej obojętni i nie pragną jej zrozumieć.

– To niemożliwe! – zaprotestował Grześ. – Przecież nie jest żywą istotą?!

– Mylisz się – powiedział z powagą Maestro – w muzyce żyje człowiek, wyraża swoje uczucia, przeżycia, myśli, swój stosunek do innych, do życia. [...]

Tak więc, przyjacielu, muzyka też jest mową. Jest bowiem pełna sensu, piękna i uczucia.

Grześ zamyślił się. W muzyce, która ma słowa, na przykład w piosence, sens jest zrozumiały, gdyż niosą go właśnie słowa. Wtedy dokładnie wiadomo,

o czym jest rzecz. Lecz istnieje jeszcze inny rodzaj muzyki – muzyka bez słów. Na przykład grają sobie coś skrzypce, lecz co chcą powiedzieć, o czym jest ta muzyka, gdzie jest jej sens? Jak go znaleźć w muzyce pozbawionej słów? Wtedy Maestro pokazał Grzesiowi kilka obrazów i wybrał jeden z nich, zatytułowany „Rycerz na rozstajach”. Rycerz nie pędził przed siebie, nie wymachiwał mieczem. Siedział w siodle z opuszczoną głową, głęboko nad czymś zamyślony. Myśli nie były chyba zbyt wesołe. [...]

– Jak myślisz, Grzesiu? – spytał Maestro. – Czy rycerz zawróci z niebezpiecznej drogi, czy pojedzie dalej?

Grześ pomyślał chwilkę i odrzekł:

– To odważny rycerz. Zmęczony się pewnie, ale zbierze siły i ruszy dalej, nie bojąc się niczego. [...]

– Sam widzisz, że ten obraz zmusza do myślenia – zauważył Maestro. – Stawia nam pytanie: „A co ty byś zrobił w tak trudnej chwili?”. Każde być silnym i odważnym. A przecież malarz nie powiedział ani słowa. Porozumiewa się z nami za pomocą linii i barw, lecz bez trudu rozumiemy, co chce powiedzieć. Nie tylko słowa, lecz i linie, barwy, gesty i wiele innych znaków może do nas przemawiać. Mają też swój język dźwięki muzyczne. Ale żeby je zrozumieć, trzeba ten język poznać. [...]

– Zamknij teraz oczy i słuchaj – powiedział Maestro, wznosząc do góry paleczkę, i Salę Koncertową wypełniły dźwięki. Najpierw Grześ słyszał tylko szum. Lecz po chwili rozumiał, że na szum ten składają się najrozmaitsze dźwięki – szelest, skrzyp, szmer, pobrzękiwanie, plusk, cichy poświst, warkot i wiele innych.

– Spróbuj, nie otwierając oczu, zobaczyc to, co słyszysz – polecił Maestro.

„Jak można zobaczyć cokolwiek z zamkniętymi oczami?” – zdumiał się Grześ.

I nagle rozumiał: szelest – to szum liści, a słyhać go raz ciszej, raz głośnie, gdyż wieje wiatr. Ten wiatr kołysze gałęziami wielkiego starego drzewa.

Mary DeLave [czytaj: mery delej],
Bęben głowa, 2011 rok

Dlaczego starego? Po prostu słycać wyraźnie skrzywienie starej, suchej gałęzi, właśnie takiej, jaką zwykle mają bardzo stare drzewa.

W tej samej chwili Grześ zobaczył dźwięki. Właśnie tak – zobaczył pobrzękiwanie, zobaczył plusk, zobaczył łopot. To pobrzękiwał łańcuch uczonego kota, z pluskiem były fale o morski brzeg, słycać było łopot skrzydeł spłoszonych ptaków. Chłopiec poczuł powiew świeżego wiatru, a na wargach słone bryzgi¹ fal. Sala Koncertowa znów przekształciła się w bajkowy morski brzeg. Grześ zamknął oczy. [...]

– Jak widzisz – zauważył zadowolony z siebie Maestro – obraz można równie dobrze opisać słowami, namalować farbami, a nawet stworzyć za pomocą dźwięków.

¹ Bryzg – rozpryskujący się strumień wody.

Po przeczytaniu

1. Jaka sytuacja została ukazana we fragmencie tekstu?
2. Jak Grześ zachowywał się w trakcie koncertu? Z czego to wynikało?
3. Na co Maestro zwrócił uwagę chłopca, gdy powiedział: *Można słycać – i nie słycać, można patrzeć – i nie widzieć?*
4. W jaki sposób została przedstawiona muzyka w słowach: *A muzyka, urażona, opuszcza tych, którzy są wobec niej obojętni i nie pragną jej zrozumieć.* Czyje cechy nadał jej Maestro? Wyjaśnij dlaczego.
→ Przypomnij sobie: uosobienie, s. 349
5. W jaki sposób Maestro wyjaśnił chłopcu, że muzyka i malarstwo są sposobami porozumiewania się twórców z odbiorcami?
6. Co zobaczył Grześ podczas słuchania dźwięków, które rozbrzmiewały po rozmowie z Maestrem? Czym był zdziwiony?
7. Odczytaj na głos podany fragment: [...] *na szum ten składają się najrozmaitsze dźwięki – szelest, skrzyp, szmer, pobrzękiwanie, plusk, cichy poświs, warkot i wiele innych.* Które z wyrazów naśladowują rzeczywiste dźwięki?

Nowa wiadomość

Wyrazy dźwiękonaśladowcze (onomatopeje) to słowa, które naśladowają swoim brzmieniem rzeczywiste dźwięki i odgłosy. Budują nastrój utworu.

8. Wymieńcie Wasze codzienne obowiązki domowe. Dobierzcie do każdego z nich muzykę (gatunek lub konkretny utwór), której słuchanie pomogłoby Wam wykonać daną czynność sprawniej i przyjemniej. Uzasadnijcie swoje wybory.

Przykład:

sprzątanie pokoju – muzyka rockowa

9. W jakim celu ludzie tworzą muzykę, malują obrazy, piszą wiersze i prozę? Podzielcie się opiniami na ten temat. Przedstawcie Wasze wnioski na forum klasy.

10. Przyjrzyj się obrazowi Wiktora Wasniecowa pod tytułem *Rycerz na rozstajach*. Za pomocą jakiej muzyki można by oddać jego nastrój?

11. Wysłuchaj ostatniej części *Symfonii fis-moll nr 45 zwanej Pożegnalną* Józefa Haydna [czytaj: hajdna] (na przykład na stronie www.youtube.com). Jakie dźwięki rozbrzmiewają w tym fragmencie utworu? Możesz skorzystać z podanych wyrazów.

*głośne, ciche, głuche, czyste, mocne, ciężkie,
delikatne, smutne, wesole, spokojne, energiczne, niepokojące,
kojące, dramatyczne*

Praca twórcza

12. Wyobraź sobie, że realizujesz słuchowisko radiowe pod tytułem *Na strychu kamienicy*. Wymień przedmioty codziennego użytku, które mogłyby zostać wykorzystane jako instrumenty w przygotowywanym przez Ciebie programie. Podaj wyrazy naśladujące dźwięki wydawane przez te obiekty.

Przykład:

kartki z notesu – szelest

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszyte.
2. Znajdź w słowniku wyjaśnienie słowa *maestro* – zapisz do zeszytu.
3. Udziel pisemnie odpowiedzi na pytania:

Temat: Jak zobaczyć dźwięki i zrozumieć język muzyki? (2 godz.)

- W jakich okolicznościach najczęściej słuchacie muzyki?
- Jak muzyka wpływa na Wasz nastrój?
- Co decyduje o tym, że dany utwór szczególnie się Wam podoba?
- Jakie znaczenie mają dla Was słowa do muzyki?
- Czy muzyka, której nie towarzyszą słowa, może o czymś opowiadać?
- Jaką rolę odgrywa wyobraźnia podczas słuchania muzyki?

4. Wysłuchaj nagrania „Lato” Vivaldiego (YouTube) i wykonaj ilustrację oddającą charakter utworu.
5. Odczytaj fragment tekstu „Tam, gdzie mieszka muzyka”.
6. Przepisz lub wydrukuj i wklej do zeszytu odmianę przez przypadki wyrazu: maestro

Przypadek	I. pojedyncza	I. mnoga
Mianownik	maestro	maestrowie/maestra
Dopełniacz	maestra	maestrów
Celownik	maestrowi	maestrom
Biernik	maestra	maestrów
Narzędnik	maestrem	maestrami
Miejscownik	maestrze	maestrach
Wołacz	maestro	maestrowie/maestra

7. Ułóż zdania (minimum 7) z użyciem różnych form słowa maestro (w I. poj. lub I. mn) – pisemnie.
8. Zapoznaj się z „Nową wiadomością” – wyrazy dźwiękonaśladowcze.
9. Przyjrzyj się obrazowi „Rycerz na rozstajach” i wykonaj pol. 11. (podkreśl właściwe wyrazy).